

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Ungern 2007

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Ungern är en fungerande parlamentarisk demokrati med stabila institutioner. De mänskliga rättigheterna (MR) skyddas i allmänhet på ett bra sätt. Fortsatt uppmärksamhet bör dock ägnas åt den fortsatta segregeringen och diskrimineringen av romer. Även det långsamma förfarandet i rättsystemet, överbelagda fängelser och långa asylprocesser kräver vidare åtgärder. Häktningstiderna har å andra sidan sjunkit. Nya statliga strategier och program visar på en politisk vilja att stärka skyddet av olika gruppers rättigheter.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Ungern har ratificerat de centrala FN-konventionerna om mänskliga rättigheter:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR), samt de fakultativa protokollen om enskild klagorätt och avskaffandet av dödsstraffet.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, (ICESCR).
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, (CERD).
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (CEDAW) samt det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen mot tortyr, (CAT), dock inte det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr

- Konventionen om barnets rättigheter (CRC), (de tillhörande protokollen om barn i väpnade konflikter och om handel med barn har undertecknats men inte ratificerats).
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionshinder.

Ungern har även ratificerat Flyktingkonventionen och det tillhörande protokollet från 1966, Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (ICC), samt den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Ungern ligger efter med rapportering av konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR).

Kritiken från FN:s kommittéer har under en längre period främst riktats mot romernas situation i landet.

Besök gjordes år 2007 av CPT (Europeiska kommittén för förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning). Under besöket inspekterades förhållanden i ungerska fängelser. Bland annat ansågs det att handbojor och kroppsbalten användes i för stor utsträckning i ett fängelse för brottslingar som sitter dömda till längre straff.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Tortyr är förbjudet i Ungern. Romer och mörkhyade utlänningar uppges av människorättsorganisationer vara de vanligast förekommande offren för polisvåld.

I samband med demonstrationerna i Budapest under september-oktober 2006 anmäldes flera fall av påstått polisvåld. 39 polismän har åtalats för övergrepp under demonstrationerna och flera demonstranter häktades. Enligt Helsingforskommittén tog inte åklagaren tillräcklig hänsyn till framlagd information i de individuella fallen innan häktningsorder gavs.

Ungerska fängelser fortsätter att vara överbelagda, i snitt runt 132 procent. (Totalt satt 14 815 personer i fängelse 2007). I syfte att minska överbeläggningen har två nya fängelser byggts som beräknas bli klara 2007 eller tidigt nästa år.

4. Dödsstraff

Dödstraff är förbjudet i Ungern enligt lag. Enligt författningsdomstolen strider dödstraffet mot konstitutionen och mot rätten till liv och kroppslig integritet.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Inga fall om godtyckliga frihetsberövanden eller politiskt motiverade ofrivilliga försvinnanden har rapporterats. Det råder rörelsefrihet i Ungern.

En gripen person kan hållas i 72 timmar innan häktningsframställning görs. En misstänkt har rätt till rättshjälp och förutsätts vara oskyldig till motsatsen bevisats. Myndigheterna är skyldiga att utse ombud för ungdomar, obemedlade och förståndshandikappade.

Maximal häktningstid är två år sedan 2003. Tidigare har Ungern kritiserats för mycket långa häktningstider, men genomsnittstiden har det senaste året sjunkit radikalt. Justitieministeriet pekar på att lagen beträffande förlängning av häktningstider har blivit betydligt striktare. Idag ska den häktades fall kontrolleras var sjätte månad. Om det därefter finns önskemål om att förlänga häktningstiden måste beslutsfattare kunna motivera det.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Domstolsväsendet utgörs av domstolar på lokal- och länsnivå samt av Högsta domstolen. Därutöver finns en författningsdomstol. De elva domarna i författningsdomstolen utses på nio år av parlamentet.

Domstolarna är självständiga i förhållande till den exekutiva makten. Militärdomstolar förekommer, vars domar kan överklagas till Högsta domstolen. Domare utses av presidenten, och kan fråntas sitt ämbete enbart enligt vad som föreskrivs i lag. Män och kvinnor behandlas lika inom rättsväsendet. Straffbarhetsåldern är 18 år. Ungdomar mellan 14 och 18 år kan av domstol i vissa fall dömas till internering vid ungdomsanstalt. Sedan den 1 mars 2000 finns möjlighet att häkta misstänkt i dennes frånvaro. Vidare har utrymme skapats för de som har begått smärre brott att erhålla ett lägre straff i utbyte mot erkännande och utebliven rättegång.

Det rättsliga förfarandet i sin helhet är rättvis, om än långsamt. Högsta domstolen dras med de mest utdragna processerna, medan situationen i lokala och regionala domstolar har förbättrats. Ett problem är att domarna tyngs av överflöd av administration och otidsenliga procedurregler. 90 procent av de framförda klagomålen mot Ungern hos Europadomstolen för mänskliga rättigheter har gällt utdragna domstolsprocesser. Från 2006 så kan klagomål

gällande långa domstolsprocesser även lämnas till ungersk domstol. Organisationen Freedom House menar att det fortfarande finns brist på öppenhet och ansvarsutkrävning i domstolsväsendet.

Polisen har traditionellt haft lågt förtroende hos allmänheten och misstänks för korruption och anklagas för brutalitet. Den ungerska polisen har dock moderniserats och höjt rättsäkerhetsnivån avsevärt under de senaste åren. Emellertid har polisens oprofessionella sätt att hantera kravallerna under hösten 2006 bidragit till att dess trovärdighet på nytt har ifrågasatts.

Ungern har sedan tio år tillbaka tre ombudsmannainstitutioner: en för civila och medborgerliga rättigheter, en för minoriteter och en för dataskydd och informationsfrihet. 2007 tillkom en fjärde ombudsmannapost för skyddet av miljön och framtida generationer. Ungerns medborgare kan framföra klagomål vid samtliga institutioner. De fyra ombudsmännen tillsätts av parlamentet.

Vissa uppgifter tyder på att polisen inte alltid tillgodoser en misstänkts rätt till ombud på ett korrekt sätt. Polis som gripit en misstänkt brottsling är också ansvarig för att utse försvarsadvokat. Vidare är ersättningen till offentliga ombud så låg att kvaliteten på de ombud som utses blir lidande. Den bristande rättsäkerheten på detta område är till stor del ett kostnadsproblem. Lagen om rättslig hjälp har dock reformerats (reformerna trädde i kraft 2004). Den ger bland annat möjlighet för enskilda organisationer att ge rättslig hjälp till fattiga. Lagen modifierades ytterligare 2007 vilket utökade möjligheten att erhålla rättslig hjälp. Enligt Justitieministeriet så har kvalitén på advokater tillsatta i rättshjälpsfall förbättrats efter reformen.

7. Straffrihet

Uppgifter om straffrihet i Ungern saknas förutom det som nämns i tredje avsnittet.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Författningen garanterar yttrande-, tryck-, förenings-, församlings- och religionsfrihet.

Full yttrande- och mediefrihet råder i Ungern. Tidigare problem med tillsättningen av politiskt balanserade styrelser för public servicemedia är upplösta. Mediefrågor är alltjämt politiserade.

Av statsmakten oberoende media är aktiva och censur förekommer inte. Dock uppmärksammades år 2007 en incident då en fredlig demonstration upplöstes och flera deltagare och även två journalister togs i förvar av polisen.

Polisen menade att demonstrationen var olaglig eftersom deltagarna inte hade sökt om tillstånd innan demonstrationen hölls. Polisens agerande vad gäller journalisterna har emellertid kritiserats både av politiska partier, Helsingforskommittén och ungersk media.

Det finns inga begränsningar av rätten att ansluta sig till politiska eller fackliga organisationer eller religiösa samfund. Tio eller flera personer kan registrera en förening.

Alla religiösa grupper får verka fritt. Det finns 92 officiellt erkända religioner, av vilka vissa är berättigade till statligt stöd. 100 underskrifter behövs för att kunna registrera en religion vid lokal domstol. Religiösa skolor erhåller bidrag på samma sätt som vanliga skolor.

Ett fall som just nu är uppe i Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna gäller en person som burit den femuddiga röda kommuniststjärnan. Enligt ungersk lag är det förbjudet att bära symboler för diktatur, såsom den röda stjärnan, hakkorset och pilkorset.

Det finns en ombudsman för dataskydd och informationsfrihet, tillsatt av parlamentet. Ombudsmannen har fått in 2 221 fall under 2006, varav största andelen på 1524 fall utgjordes av dataskyddsfall.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Medborgare över 18 år, bosatta i Ungern, har rösträtt. Allmänna val hålls var fjärde år. Efter parlamentsvalet 2006 finns fem partier i parlamentet, av vilka två ingår i regeringen. Det finns extremnationalistiska och antisemitiska partier, men inget av dem har idag plats i parlamentet.

Parlamentet väljer premiärminister efter förslag av presidenten. Presidenten väljs av parlamentet för fem år. Nuvarande president tillträdde 2005. Presidenten har vetorätt i lagstiftningsärenden. Vidare sätter presidenten datum för parlamentsval och utser ministrar efter förslag av premiärministern. Presidenten är överbefälhavare och har vissa, om än begränsade befogenheter inom det utrikespolitiska området.

Få kvinnor väljs in i de församlingar som har att fatta politiska beslut. 41 av de 386 ledamöterna i parlamentet är kvinnor. Regeringen med 15 medlemmar har tre kvinnliga ledamöter. Införandet av kvoter för kvinnor och män i parlamentsval har diskuterats men förslaget har inte vunnit tillräckligt stöd i parlamentet.

Ungern har ett grundlagsskyddat stöd för nationella minoriteter, och ett ambitiöst system med viss politisk autonomi för etniska grupper. Lagen om nationella och etniska minoriteters rättigheter (1993) slår fast mer detaljerade rättigheter vad gäller bland annat utbildning på modersmålet och kulturella frågor.

Parlamentet har beslutat om en ny lag som ska stärka och tydliggöra rollen för minoriteternas autonoma politiska organ på lokal, regional och nationell nivå. Bland annat får de en otvetydig legal status som statliga myndigheter jämfört med tidigare då de behandlats som enskilda organisationer.

Sedan 2005 finns en statlig antidiskrimineringsmyndighet (EBH), som lyder under socialministeriet. Myndigheten tar emot klagomål i diskrimineringsfrågor och ska verka för likabehandling på alla samhällsområden, exempelvis i arbetslivet, på utbildningsområdet och i affärstransaktioner. Myndigheten kan utställa böter och beordra enskilda, företag och institutioner att upphöra med praxis som anses diskriminerande.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Ungern har ratificerat ILO:s åtta centrala konventioner om mänskliga rättigheter, men diskriminering av romer och kvinnor förekommer i arbetslivet.

2007 var arbetslösheten drygt 7,2 procent. Arbetslösheten varierar dock kraftigt över landet, med över tio procents arbetslöshet i vissa delar av östra Ungern. I vissa romska bosättningar är arbetslösheten nära hundra procentig, totalt uppskattas sysselsättningsgraden bland romer vara endast hälften av den bland icke-romer. Sysselsättningsgraden för hela befolkningen var 2007 ungefär 55 procent av arbetskraften (15-74 år), vilket är betydligt lägre än EU-snittet.

Arbetsmarknadslagen erkänner arbetstagarnas rätt att organisera sig, utse representanter, publicera tidningar och öppet främja sina medlemmars intressen. Bortsett från militär och polis har alla arbetstagare rätt att strejka. Offentliganställdas löner fastställs av parlamentet. En kommission bestående av arbetstagare, arbetsgivare och regeringen samråder om minimilöner och arbetsförhållanden. Minimilönen uppgick år 2007 till 65 500 ungerska forint (HUF)/månad (cirka 2 400 SEK).

Fackföreningar får verka fritt i Ungern och cirka 17 procent av arbetskraften tillhör någon fackförening.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

I Ungerns grundlag anges att alla som lever på ungersk territorium har rätt till högsta möjliga standard av fysisk och psykisk hälsa. Av statens totala utgifter gick 4,4 procent av bruttonationalprodukten BNP till hälsosektorn i Ungern 2006. Hela befolkningen har i teorin samma tillgång till statlig hälsovård som är fri med undantag för en besöksavgift på 300 HUF (cirka 12 SEK) och en daglig sjukhusavgift. Dock medför de låga lönerna inom hälsosektorn, att ett omfattande system med betalningar vid sidan av tillämpas, varför vissa ingrepp kan kosta betydande belopp. Vidare varierar tillgången till hälsovård över landet. Visa utsatta grupper, däribland romer, kan i praktiken ha sämre tillgång till hälsovård. Medellivslängden för kvinnor är 77 år och 69 år för män (2006).

En organisation som verkar för kvinnors rättigheter pekar på allvarliga brister på skyddet för reproduktiv hälsa i Ungern. Abortlagstiftningen, som ändå är relativt liberal jämfört med andra länder i regionen, ålägger läkare att försöka övertala kvinnor att inte göra abort. En kvinna som ändå beslutar sig för att göra abort får bekosta detta själv om inte särskilda omständigheter finns.

12. Rätten till utbildning

5,5 procent av bruttonationalprodukten BNP gick till utbildningssektorn 2006. Tio års grundläggande utbildning är obligatorisk och kostnadsfri, men avgifter för skolböcker är vanligt. Det förekommer ingen formell skillnad mellan flickors och pojkars rätt till utbildning. Däremot förekommer i praktiken diskriminering av romska barn inom skolväsendet. Vissa studier visar att det förekommer att friska romska barn sätts i klasser för förståndshandikappade, till stor del till följd av sin bakgrund och bristande förkunskaper. Enligt regeringens och icke-statliga organisationers (NGO:s) uppgifter går 20 procent av de romska barnen i sådana specialklasser. Cirka 700 specialklasser existerar i landet. Romska barn slutar skolan i förtid i större utsträckning än andra barn.

Segregeringen av romer i den ungerska skolsystemet beror bland annat på det decentraliserade utbildningssystemet och avsaknaden av ett statligt inspektionssystem. Decentraliseringen gör det svårt för den centrala nivån att komma till rätta med små kommuner på landsbygden där segregerad undervisning är vanlig. Under mandatperioden 2003-2006 har dock en rad lagändringar skett för att motverka segregation, och stora finansiella satsningar görs, främst från Europeiska socialfonden. Regeringen ger särskilda bidrag till skolor som kan visa på åtgärder för att integrera romska skolbarn. Regeringen har även infört stipendier som ska uppmuntra romska ungdomar att fullfölja gymnasieutbildning och akademiska studier. Fortfarande är dock statistiken långtifrån tillfredställande: Bara 77 procent av romska barn fullföljer grundskolan. Bara 50 procent av dem fortsätter vidare till gymnasienivån. 0,2

procent av romerna fortsätter till högre utbildning (siffror från den nationella utvecklingsplanen 2006-2010).

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Den ekonomiska tillväxten från mitten av 90-talet har skapat förutsättningar för förbättrade levnadsvillkor i landet. Ungern har placerat sig som nummer 35 på UNDP:s (United Nations Development Programme) Human Development Index. Inkomstskillnaderna i landet är dock stora, både mellan olika grupper av arbetstagare och mellan Budapest och västra Ungern å ena sidan, och östra Ungern å andra sidan. Parlamentet har dock i ett av sina nya utvecklingsprogram beslutat sig för att ge ekonomisk stöd till de fattigaste områdena i Ungern för att på så sätt förbättra levnadsstandarden där. BNP per capita (köpkraftsjusterad) uppgick till 17 500 dollar år 2006.

Bland den stora romska befolkningen bor uppskattningsvis mer än hälften bo i områden utan varmvatten och 17 procent bor i boställningar som saknar läkare.

Den genomsnittliga pensionen uppgick 2006 till 69 088 HUF /månad (cirka 2 880 SEK).

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Ungern har en lag från 2003 som ska säkerställa likabehandling av kvinnor och män i samhället. Kvinnor har idag samma rättigheter som män, men det förekommer att äldre kvinnor och gravida kvinnor diskrimineras ekonomiskt i arbetslivet.

Våld i hemmet mot kvinnor och barn anses vara vanligt förekommande. Det är dock svårt att få fram statistik eftersom misshandel sällan rapporteras.

Organisationer verksamma på området hävdar att två av tio kvinnor är hotade och/eller utsatta för våld i hemmet. Våldtäkt inom äktenskapet är straffbelagt. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter rekommenderade vid sessionen i april 2002 Ungern att vidta ytterligare åtgärder för att bekämpa våld mot kvinnor. Detsamma gjorde CEDAW (Convention on the Elimination of All forms of Discrimination Against Women) under 2007. Efter en uppmärksammas NGO-kampanj mot våld i hemmet under 2002-2003, beslutade regeringen att etablera ett nätverk av kvinnojourer och skyddade boenden. I februari 2006

antogs en lag som ger vissa möjligheter att förbjuda misshandelsutövare att komma i närheten av offret (restraining order). Kvinnoorganisationer anser dock att lagen är otillräcklig, bland annat eftersom förbudet bara gäller under en pågående rättsprocess, och under maximalt 30 dagar. Det finns också en jourtelefon för offer för våld i hemmen.

Lagen förbjuder inte sexuella trakasserier på arbetsplatsen. Juridiskt sett har kvinnor samma rättigheter som män, men antalet kvinnor i ledande befattningar är lågt. Antalet kvinnor inom polis och krigsmakt har dock ökat de senaste åren. Kvinnor är starkt representerade på det rättsliga området, samt inom vård- läraryrken. Kvinnors löner ligger lägre än lönerna för män i samma position.

Handel med kvinnor pågår dels med inriktning på västra Europa, dels inom landets gränser från de mer fattiga områdena i öst till de mer välmående städerna i väst. Ungern är i ökande utsträckning både transit- och destinationsland för handel med kvinnor från Ryssland, Ukraina och Rumänien. Ett exempel på ett uppdagat fall av människohandel från oktober 2006 var en lastbil som hittades vid ungersk-österrikiska gränsen, och som befann sig innehålla 41 ukrainska kvinnor och tio män. De hade haft giltiga inresehandlingar till Ungern från Ukraina, men hade sedan försökt ta sig vidare illegalt till Italien. Människohandel är straffbart i Ungern sedan den 1 mars 1999. Ungerska myndigheter har påbörjat insatser för att ta bättre hand om offren för prostitution och handel med kvinnor.

Den lag som introducerades i september 1999, som skulle begränsa prostitution till vissa områden, kan inte anses ha varit framgångsrik och har lett till en juridiskt oklar situation. Inga beslut har fattats om i vilka områden prostitutionen skulle vara laglig. Tillsyn av prostituerades hälsa är fortfarande otillräcklig enligt CEDAW:s rapport från 2007. Det lokala motståndet mot prostitution är starkt överallt. Samtidigt behandlas köpandet och säljandet av sex i de ”förbjudna” områdena som en mindre företeelse. Det finns en gruppering i parlamentet som vill legalisera prostitution fullt ut, och träda ur 1949 års konvention mot människohandel och prostitution (som Ungern ändå inte följer).

15. Barnets rättigheter

En övergripande nationell strategi för stärkande av barns rättigheter antogs av parlamentet år 2007 och ska löpa till 2032. Syftet med den nya strategin är att minska barnfattigdomen. Enligt 2004 års statistik lever 40 procent (840 000 personer) av ungerska barn under existensminimum. Situationen för romska barn kräver särskilda åtgärder på områden som hälsa, utbildning och social service, enligt FN-kommittén för barns rättigheter från januari 2006.

Misshandel av barn förekommer. Enligt officiell statistik så blir fler än 10 000 barn per år utsatta för något slag av våld i hemmet. Barnaga är sedan två år förbjudet i Ungern. Av de fall där barn utsatts för sexuell exploatering så beräknas bara ett litet antal (omkring ett 50-tal) hamna i domstol.

I takt med att befolkningen minskar ökar regeringen ansträngningarna för att förbättra villkoren för barnfamiljer (ökad barnbidrag med mera). Barn under 15 år får inte arbeta. Barnpornografi är förbjudet sen 1997.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

1993 års nationalitetslag erkänner 13 nationella och etniska minoriteter i Ungern. Tillsammans utgör de cirka tio procent av den ungerska befolkningen. (I den senaste folkräkningen 2001 valde dock endast 314 000 att definiera sig som tillhörande en av de 13 minoriteterna). Den största gruppen utgörs av romer, vars antal uppskattas till mellan 500 000 och 600 000. Dataskyddslagen från 1992 förhindrar insamling av uppgifter grundade på etnisk eller religiös tillhörighet, varför officiell statistik saknas inom vissa områden.

Rättsligt ramverk för minoriteters självstyre

Ungern har ett tämligen unikt system för politisk självstyrelse, som syftar till att ge minoritetsgrupperna viss kulturell autonomi. Vid lokalval kan de 13 minoriteterna välja självstyrande organ med mandat att fatta beslut inom främst utbildnings- och kulturområdena. Sedan lokalvalen 2006 finns det 2 045 lokala självstyren för minoriteter (en ökning sedan valen 2002), varav de flesta representerar den romska minoriteten. Kommunerna måste konsultera det lokala minoritetssjälvstyret i frågor som rör den berörda minoriteten. Ledningen för minoritetssjälvstyret har vetorätt i beslut på exempelvis utbildningsområdet. Minoriteterna har också möjlighet att upprätta organ på nationell nivå, vilket alla 13 har gjort.

Två viktiga ändringar av minoritetslagen har antagits. För det första har de lokala självstyrelserna fått en starkare legal status. För det andra har man försökt förhindra problemen med att personer som inte själva tillhör minoriteter röstar i valet till minoritetssjälvstyret.

Lagstiftning rörande minoritetsskydd

Under 2005 antogs en lag om likabehandling av alla individer som definierar diskriminering.

Det finns lagstiftning som behandlar hets mot olika grupper. Senast år 2007 godkände parlamentet en modifiering av den rådande hetslagstiftningen.

Modifieringen ska ge möjlighet för både individer och hela grupper att inleda domstolsprocesser vid kränkande uttalanden. Presidenten lade dock in sitt veto, eftersom han ansåg att vidare granskning bör göras av lagen för att säkra skyddet av yttrandefrihet. Lagen är därför ännu inte antagen.

I det ungerska parlamentet finns ett utskott som ägnar sig åt minoritetsfrågor och mänskliga rättigheter. En minoritetsombudsman, tillsatt av parlamentet, har till uppgift att ta emot klagomål från personer tillhörande minoriteter samt fungera som rådgivare åt myndigheter i minoritetsfrågor.

Romernas situation, ett allvarligt problem

Romernas situation utgör det största enskilda problemet för mänskliga rättigheter i Ungern. Det finns i det ungerska samhället ett inbyggt och alltför sällan ifrågasatt förakt mot romer. Även om vissa institutionella åtgärder vidtagits kvarstår en djup segregation av romer i det ungerska samhället. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter har uttryckt oro och rekommenderat vissa åtgärder från Ungerns sida. Det gäller bland annat arbetsmarknaden, utbildningssystemet, offentliga tjänster och tillgång till bostäder. 2005 fällde den ungerska konstitutionsdomstolen flera ungerska kommuner som diskriminerat romer när det gällde tillgång till bostäder.

Den nuvarande ungerska regeringen lägger stor politisk vikt vid romernas situation. I den nationella utvecklingsplanen framhålls att romernas situation - den utbredda segregeringen, gruppens låga utbildningsnivå och resulterande höga arbetslöshet samt ofta dåliga hälso- och bostadsförhållanden - utgör ett nationellt problem. Utbildningsministeriet har till exempel satsat kraftigt på att avskaffa segregering i skolsystemet genom att ge särskilda bidrag till integrerade skolor. En stor del av medlen till alla utvecklingsprojekt kommer från EU-fonder och måste sökas. Ansökningsförfarandet utgör ett stort problem för många kommuner och minoritetessjälvstyren. Även om hjälp och information är tillgänglig, kan det hända att exempelvis företag som erbjuder hjälp med att skriva ansökningar inte alltid har en lyckad ansökan som huvudmål.

Ny strategi för inkludering

År 2005 till 2015 pågår ”The Decade of Roma Inclusion”, ett samarbetsprojekt mellan åtta centraleuropeiska stater, Världsbanken och EU. I och med det nya samarbetsprojektet har en långsiktig integrationsplan antagits i Ungern som ska löpa fram till 2015. Den första tvåårsplanen kommer att gälla åren 2008-2009. Strategin grundar sig på en delvis ny ansats. Tidigare har, enligt regeringens synsätt, en missriktad vilja att stärka romerna som etnisk grupp ofta bara resulterat i differentiering och ännu starkare segregering. De politiska verktygen ska nu inriktas mindre på romer som etnisk grupp (som riskerar att förstärka ”vi och dom”- känslan) och mer på samhällets fattigaste (som vanligtvis är romer). Mainstreaming i samtliga politikområden

eftersträvas. Dessutom läggs större vikt vid rättsligt skydd mot diskriminering än tidigare.

Ett exempel på ett politikområde där, enligt Socialministeriet, Ungern misslyckats med att bekämpa segregation är utbildningsområdet. Tidigare har till exempel skolor fått ekonomiskt stöd från staten när de har tagit emot elever från andra byar än sina egna. Emellertid har det varit de mer välbärgade barnen som tagit sig till andra byar, vilket på längre sikt har skapat en regional segregation skolor och byar emellan. Det har även förekommit att romska barn blivit nekade att påbörja skolgång i andra kommuner än i sina egna. Skolor är sedan 2006 emellertid skyldiga att ge företräde åt barn med sämre förutsättningar inom samma upptagningsområde. Flera av de 50 skolor som utpekats som ”ghettoskolor” har under 2007 stängts.

Idag finns det möjlighet att få stöd från specifika statliga kontor som jobbar med likabehandlingsfrågor. Romska familjer som skulle behöva stöd har dock ofta inte tillgång till den information och tillgänglighet som är nödvändig för att få hjälp.

Inom utbildnings- och arbetsmarknadssektorn har romer inkorporerats i organisationen för att på så sätt minska diskrimineringen.

Främlingsfientliga organisationer

Antisemitiska strömningar förekommer i det ungerska samhället, men inte i något av de i parlamentet företrädda partierna. Judiska grupper och romer har dock under år 2007 flera gånger uttryckt oro gentemot en nybildad grupp kallad ”Ungerska Gardet” som uppmärksammades 2007 både av ungersk och utländsk media. Organisationen anses ha anknytningar till fascistiska och antisemitiska tankegångar då de bland annat använt sig av en symbol som många idag förknippar med ett tidigare ungerskt fascistiskt parti från andra världskriget.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Homosexualitet är inte förbjudet enligt lag. Sexuellt umgänge mellan heterosexuella är tillåtet från 14 års ålder, medan det är tillåtet från 18 års ålder mellan homosexuella. Efter en lagändring december 2007 är det möjligt för homosexuella par att ansöka om registrerat partnerskap. Den nya lagen ger samma juridiska rättigheter som ett äktenskap i frågor gällande äganderätt och arvsrätt. Lagen ger dock fortfarande inte homosexuella möjlighet att adoptera barn.

Konstitutionsdomstolen slog 1995 fast att diskriminering på grund av sexuell läggning inte får förekomma i Ungern. Även antidiskrimineringslagen

inkluderar ett förbud mot diskriminering på grund genusidentitet. Inga parader eller festivaler som organiserats av homosexuella har behövt ställas in, å andra sidan attackerades för första gången i juli i år deltagarna på den årliga Gay Pride Marschen. Motdemonstranterna kastade glasflaskor, ägg och Molotov cocktails på paraddeltagarna. Polisen anklagades därefter för passivitet eftersom motdemonstranterna inte hade tvingats bort från platsen.

Nybildade organisationer för homosexuellas rättigheter hävdar att homofobin har ökat i Ungern, bland annat genom uttalanden av politiker på lokal, regional och nationell nivå. Företrädare för homosexuella är också kritiska till diskriminering av homosexuella i kyrkornas prästutbildningar, vilket föranlett rättsliga processer.

18 Flyktingars rättigheter

År 2006 ansökte 2 117 personer om asyl till Ungern, vilket motsvarar en ökning med 32 procent från året innan. En övervägande majoritet av de anländande asylsökandena kom från Vietnam, Serbien-Montenegro och Kina.

Asylprocessen är fortfarande i sin helhet en utdragen process. Kritiker från människorättsorganisationer, till exempel Helsingforskommittén, menar bland annat att de slutliga domstolsbesluten beträffande avvisning av personer som inte erhållit flyktingstatus tar för lång tid.

Flyktingmottagandet har dock förbättrats de senaste åren, framförallt levnadsvillkoren för de asylsökande. I januari 2002 trädde en lag i kraft som lade lagarna inom asylområdet helt i linje med EU:s regelverk. Ett verk med helhetsansvar för utlännings- och medborgarskapsärenden inrättades i januari 2000. En ny utlänningslag trädde i kraft år 2007 och innefattar flera förbättringar på området. Ett exempel är att den maximala tiden för förvar av flyktingar har sänkts från 12 månader till 6 månader. Systemet för asylsökning har även förändrats så att proceduren blivit enklare.

Ungern är ett transitland för illegal invandring till Europa. Den organiserade brottsligheten har ökat och människosmuggling förekommer. Förutom ungerska nätverk tros ryska, ukrainska och kinesiska brottsyndikat ligga bakom verksamheten. Efter stora investeringar från statens sida har dock gränskontrollerna stärkts avsevärt, vilket kan ha gjort att människosmugglingen nu söker andra vägar än den genom Ungern.

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) lyfter fram avsaknaden av integrationspolitik som det allvarligaste problemet i Ungerns (och Centraleuropas) flyktingmottagande. Det finns många problem som hindrar flyktingar att starta ett nytt liv i Ungern. Dessa hinder finns bland annat

på arbetsmarknaden och på bostadsområdet. Andra svårigheter rör nyttjande av välfärdstjänster, språkliga problem och det att ungrare kan känna rädsla inför främlingar. Dessutom utgör det allmänna ekonomiska läget ett hinder. Många asylsökande (mellan 39 och 77 procent) försvinner därför redan innan beslut om flyktingmottagande har fattats.

Korruption bland poliser och gränsbevakningspersonal har förekommit bland annat i samband med immigration och människohandel.

19. Funktionshindrades rättigheter

Regeringen uppskattar att mellan sex och tio procent av befolkningen har någon form av funktionshinder. 1998 beslutades att alla offentliga byggnader inom tio år skulle vara tillgängliga för funktionshindrade. Ett statligt råd för frågorna inrättades 1999, under ordförandeskap av socialministern. De funktionshindrade göms inte undan i samhället, men den service som ges är begränsad.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Det finns ett stort antal oberoende organisationer som bedriver ett viktigt rådgivnings- och övervakningsarbete när det gäller mänskliga rättigheter i Ungern. Ett ökande antal organisationer fungerar som remissinsatser i lagstiftningsarbetet.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

UNHCR har ett regionalt kontor för Centraleuropa i huvudstaden Budapest. Verksamheten är främst inriktad på att bidra till att utveckla och förbättra flyktingmottagandet i regionens länder.

Europarådet har sitt ungdomscenter i Budapest. Centret genomför en omfattande utbildningsverksamhet, som i princip tar sikte på Europarådets alla medlemsstater.

En organisation med europeisk spännvidd som har sitt säte i Budapest är European Roma Rights Centre (ERRC). Organisationen ger rättslig hjälp till romer i domstolsprocesser, men arbetar också med rådgivning, övervakning och stipendieverksamhet för att främja romers rättigheter. ERRC har ett samarbete bland annat med svenska DO (ombudsmannen mot etnisk

diskriminering) och med Svenska Helsingforskommittén. Organisationen stöds av svenska biståndsmedel, dock främst för insatser på Balkan.

Roma Education Fund är ytterligare en svenskfinansierad organisation med säte i Budapest. Roma Education Fund verkar för att minska utbildningsgapet mellan romer och icke-romer. Organisationen verkar inom hela regionen och stöds av Sida.

Röda Korset (ICRC) har ett regionalt kontor i Budapest sen år 1997. Organisationens syfte i regionen är att utveckla nätverk och kontakter med media, icke-statliga organisationer samt statliga instanser i Central Europa.